

## Bilaga 12:10 till kommunstyrelsens protokoll den 4 juni 2003, § 13

PM 2003 RV (Dnr 331-201/2003)

### Översyn av nyutexaminerade sjuksköterskors yrkeskunnande och kompetens i förhållande till hälso- och sjukvårdens behov

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid 6 juni 2003

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen överlämnas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

**Föredragande borgarrådet Leif Rönngren** anför följande.

#### *Bakgrund*

Socialstyrelsen har under år 2001 på regeringens uppdrag undersökt hur nyutexaminerade sjuksköterskors yrkeskunnande och kompetens förhåller sig till hälso- och sjukvårdens behov. Undersökningen pekar på ett antal områden när det gäller nyexaminerade sjuksköterskornas kompetens och yrkeskunnande. Socialstyrelsen föreslår att en allmäntjänstgöring (AT) införs för sjuksköterskor och denna tjänstgöring avslutas med ett nationellt kunskapsprov och att legitimation utfärdas efter godkänt prov.

#### *Remisser*

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Kommunstyrelsens äldreomsorgsberedning har tagit del av ärendet den 4 april 2003. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 27 mars 2003.

Stadsledningskontoret anser att det kan finnas anledning att införa en AT-tjänstgöring för sjuksköterskor. Stadsledningskontoret ställer sig också positiv till ett gemensamt nationellt kunskapsprov, varefter legitimation kan utfärdas.

Stadsledningskontoret påpekar även att utbildningen bör innefatta den allt mera omfattande hemsjukvården och äldreomsorgen. Om studenterna inte kan erbjudas erfarenheter från den öppna hälso- och sjukvården under grundutbildningen, både i ordinärt boende och i äldreboenden, så är det nödvändigt att dessa områden finns med i AT-tjänstgöringen.

Stadsledningskontoret menar också att det är angeläget att Socialstyrelsen reviderar de nuvarande kompetensbeskrivningarna för sjuksköterskor så att det finns tydliga och mätbara formuleringar om vilka krav som ställs/förväntas av en sjuksköterska.

Om den föreslagna AT-tjänstgöringen för sjuksköterskor införs, är det viktigt att staden har beredskap för att möta intresserade sjuksköterskor med handledare och praktikplatser.

### *Mina synpunkter*

Inledningsvis vill vi påpeka att det är statens ansvar att se till att sjuksköterskeutbildningen motsvarar de krav och behov som idag finns hos kommuner och landsting. De förslag som socialstyrelsen lägger är viktiga, men de bör inte forceras fram eller göras utan eftertanke. Det är viktigt att de genomförs med hänsyn till att många sjuksköterskor kommer att arbeta inom äldreomsorg och den öppna hälso- och sjukvården. Behoven för dessa verksamheter skiljer sig på många vis från landstingets hälso- och sjukvård. Det är viktigt att, om utbildningen görs om, påpeka att utbildningen även bör innefatta den allt mera omfattande hemsjukvården och äldreomsorgen. Studenterna bör erbjudas erfarenheter från den öppna hälso- och sjukvården under grundutbildningen, både i ordinärt boende och i äldreboenden, och dessa områden bör finnas med i AT-tjänstgöringen.

Det finns dock en risk med förslaget och det är att utbildningen ses som väl lång och att antalet sökande sjunker. Detta kan lösas på två sätt. Antingen kan AT-tjänstgöringen vara inkluderad i utbildningens tre och ett halvt år eller så kan den ligga i direkt anslutning och lön utgå under AT-tjänstgöringen. Det viktigaste är att attraktiviteten på utbildningen upprätthålls om lagda förslag till förändring träder i kraft.

Att säkra kvaliteten i verksamheterna handlar om många delar. En del är ett tydligt och gott ledarskap. För att sjuksköterskorna skall klara av detta, krävs goda kliniska kunskaper och en säkerhet i sin yrkesroll. I detta ryms det nationella kunskapsprovet, varefter legitimation utfärdas.

Det nationella kunskapsprovet ger högskolorna anledning att eftersträva en utbildning som ger likartad kompetens över landet. Högskolorna får då en bra återkoppling av utbildningens kvalitet och Socialstyrelsen får ett gediget underlag för att kunna utfärda legitimation.

AT-tjänstgöringen är ett bra komplement till utbildningen. Den ger mer erfarenhet som i sin tur kan ge sjuksköterskorna en ökad säkerhet i sin yrkesutövning. Men det är viktigt att det finns en bra återkoppling till högskolan, och att AT-tjänstgöringen följs upp ordentligt för att kunna se om detta är bra för utvecklingen och inte det motsatta.

De föreslagna förändringarna i sjuksköterskornas utbildning kan ge sjuksköterskorna en ökad kompetens vilket kan ha en positiv verkan på verksamheterna. Vår strävan är att ha en hög kvalitet i omsorgen som kan möta brukarnas behov utifrån varje enskild individ.

Stockholms stad är medveten om att kraven och innehållet i vården har ökat under de senaste tio åren. Inom det område som kommunen ansvarar för, äldrevård, krävs idag en hög kompetens och gedigen utbildning. Av den anledningen har staden valt att investera 2 miljarder kronor på bl.a. våra medarbetare inom äldreomsorgen genom inrättandet av Stockholm stads kompetensfond. Denna satsning kommer att innefatta alla yrkesgrupper från vårdbiträden till sjuksköterskor.

Samtidigt är det viktigt att kommuner och landsting hittar samarbets- och samverkansformer inom vårdområdet. En ökad kompetens inom sjuksköterskeutbildningen som speglar dagens vårdssituation och komplexitet kan ha stora fördelar för såväl landsting som kommuner, då även kommunerna ansvarar för viss sjukvård inom äldreomsorgen. Det ger vinster både i kvalitet och effektivitet.

Jag föreslår med hänvisning till vad som ovan anförts att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remissen överlämnas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 28 maj 2003

LEIF RÖNNINGREN

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. i huvudsak bifall borgarrådets förslag till beslut
2. därutöver anföras.

Socialstyrelsens undersökning från år 2001 angående nyutexaminerade sjuksköterskors yrkeskunnande och kompetens i förhållande till hälso- och sjukvårdens behov visar på områden som behöver förbättras.

Vi ser positivt på förslaget om en AT-tjänstgöring för sjuksköterskor och gemensamt kunskapsprov som kan ge legitimation. Det är viktigt som stadsledningskontoret påpekar att AT-tjänstgöringen bör innefatta den alltmer omfattande hemsjukvården och även äldreomsorg. Genom AT-tjänstgöring kan också mycket "tyst kunskap" överföras. Det är dock viktigt att en sjuksköterska som fullgör sin AT-tjänstgöring precis som läkarna får lön under tjänstgöringstiden.

Genom ädelreformen överfördes ett stort antal så kallade långvårdsplatser från landstinget till kommunen vilket medfört att man inom kommunal hälso- och sjukvård haft stor anledning att diskutera och tydliggöra sjuksköterskans roll där.

Behovet av fler sjuksköterskor vid stadens äldreboenden är fortfarande stort och under kommande år behöver fler nyanställas. Det är viktigt att det traineeprogram för sjuksköterskor som staden har påbörjat fullföljs och vidareutvecklas.

**Särskilt uttalande** gjordes av borgarrådet *Viviann Gunnarsson* (mp) enligt följande.

Sjuksköterskeutbildningen i Sverige måste ses över och förändringar bör göras för att kvalitetssäkra utbildningen nationellt. För att både höja kompetensen och yrkesstatusen ligger det i allas intresse att utbildningen förbättras.

För förnyelse och ett förändrat kursinnehåll vore det bra om sjuksköterskeutbildningen innehöll mentorskap och även mer kunskap om alternativa behandlingsmetoder. Utbildningen bör vara så utformad att normen för de kunskapskrav, som finns inom EU, uppfylls.

Det är viktigt att komma ihåg att för att bli sjuksköterska handlar det mycket om en förmåga och känsla för god omvårdnad och bemötande, inte endast teoriskt kunnande.

## ÄRENDET

Socialstyrelsen har år 2001 på regeringens uppdrag undersökt hur nyutexaminerade sjuksköterskors yrkeskunnande och kompetens förhåller sig till hälso- och sjukvårdens behov. Socialstyrelsen menar att undersökningen pekar på ett antal områden där de nyexaminerade sjuksköterskornas kompetens och yrkeskunnande har behov av att förbättras. Dels handlar det om manuella färdigheter och dels om att fungera som arbetsledare. Socialstyrelsen anser att en anledning är den kliniska delen av utbildningens avsaknad av tydliga mål för vad en sjuksköterska förväntas behärska. Bristerna i förmåga att fungera om arbetsledare anses framför allt bero på få möjligheter att uppöva sådan skicklighet under utbildningstiden.

Socialstyrelsen föreslår att en allmäntjänstgöring (AT) införs för sjuksköterskor och att denna tjänstgöring avslutas med ett nationellt kunskapsprov och att legitimationen utfärdas efter godkänt kunskapsprov. Socialstyrelsen menar att en AT-tjänstgöring skulle ge de nyutexaminerade sjuksköterskorna utökade möjligheter att öva praktiska färdigheter, arbetsledarskap och pedagogiskt förhållningssätt i förhållande till patienter och personal. Socialstyrelsen menar också att en AT-tjänstgöring skulle ge en positiv effekt beträffande att behålla sjuksköterskor inom hälso- och sjukvården.

## REMISSER

Ärendet har beretts inom stadsledningskontoret, äldreomsorgsberedningens kansli.

Kommunstyrelsens äldreomsorgsberedning och kommunstyrelsens pensionärsråd har yttrat sig över stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande av den 18 mars 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det kan finnas anledning att införa en AT-tjänstgöring för sjuksköterskor. Stadsledningskontoret ställer sig också positiv till ett gemensamt nationellt kunskapsprov, varefter legitimationen kan utfärdas. Om den förslagna AT-tjänstgöringen för sjuksköterskor införs, är det viktigt att staden har beredskap för att möta intresserade sjuksköterskor genom att ha planering för handledare och praktikplatser gemensamma för ett antal stadsdelsförvaltningar.

Stadsledningskontoret menar också att det är angeläget att socialstyrelsen reviderar de nuvarande kompetensbeskrivningarna för sjuksköterskor så att det finns tydliga och mätbara formuleringar om vilka krav som ställs/förväntas av en sjuksköterska.

Stadsledningskontoret anser att det kan finnas anledning att införa en AT-tjänstgöring för sjuksköterskor. Eftersom förslaget innebär en väsentligt förändring av sjuksköterskeutbildningen finns det en del frågetecken som måste klaras ut. En AT-tjänstgöring omfattande ett halvår innebär en helt ny utbildningsorganisation. Stadsledningskontoret finner det också nödvändigt att påpeka att en sådan utbildning även bör innefatta den allt mera omfattande hemsjukvården och även äldreomsorg. Om studenterna inte kan erbjudas erfarenheter från den öppna hälso- och sjukvården, både i ordinärt boende och i äldreboenden, under grundutbildningen så är det nödvändigt att dessa områden finns med i AT tjänstgöringen..

Däremot ställer sig kontoret osäker till hur den förläggningen av utbildningstiden som en AT-tjänstgöring betyder, påverkar studentens intresse för utbildningen.

**Kommunstyrelsens äldreomsorgsberedning** beslöt den 4 april 2003 föreslå kommunstyrelsen besluta följande.

Remissen anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

*Reservation* anfördes av *Margareta Björk* (m), *bilaga*.

*Reservation* anfördes av *Heléne Jüderlund Eckardt* (fp) och *Ewa Samuelsson* (kd), *bilaga*.

**Kommunstyrelsens pensionärsråd** har den 27 mars 2003 tillstyrkt stadsledningskontorets förslag till beslut i tjänsteutlåtande 2003-03-18.

## Kommunstyrelsens äldreomsorgsberedning

Reservation anfördes av Margareta Björk (m) enligt följande.

Jag föreslår äldreomsorgsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att som svar på remissen anföras:

Dagens sjuksköterskeutbildning är idag en högskoleutbildning med både praktiska/kliniska och vetenskapliga inslag, en grundutbildning som sedan måste kompletteras med praktisk erfarenhet. Den praktiska erfarenheten måste man själv skaffa sig, vilket kan vara mycket olika beroende på individen. Arbetsgivaren kan inte förvänta sig både och, beroende på dagens inträdeskrav till högskolan.

En obligatorisk AT-tjänstgöring för sjuksköterskor skulle ställa stora krav på likställd handledning över landet, vilket vi tvivlar att staten kan garantera.

Säkert är dock att en sjuksköterska måste ha adekvat utbildning, praktisk erfarenhet och ett empatiskt sätt när det gäller bemötande.

Vi avslår Socialstyrelsens förslag att en allmäntjänstgöring (AT) införs för sjuksköterskor och att denna tjänstgöring avslutas med nationellt kunskapsprov och att legitimation utfärdas efter godkänt kunskapsprov då den åtgärden inte löser grundproblemen.

I stället borde flera utbildningsplatser än idag tillskapas, eftersom efterfrågan på sjuksköterskor är större än tillgången. Ytterligare 6 månaders utbildning med studielån är inte heller tilltalande för den enskilda studenten

De nationella proven som föreslås, finns idag genom kunskapsprov och kunskapskrav: Dagens studenter skall dels klara vissa tentamina, dels finns kunskapskraven angivna i Högskoleverkets förordning för sjuksköterskeexamen, de av Socialstyrelsen utfärdade Allmänna råd vad som krävs av en sjuksköterska; "Kompetensbeskrivningar för sjuksköterskor och barnmorskor" samt "Kompetenskrav för tjänstgöring som sjuksköterska och barnmorska", där det tydligt framgår att: "Efter avslutad utbildning behöver sjuksköterskan få möjlighet att uppöva sin yrkeskicklighet innan hon/han anförtros de mest krävande arbetsuppgifterna".

Delstudierna visar därtill att:

- ? De nyutexaminerade får en särskilt anpassad introduktion
- ? De nyutexaminerade får en individuellt anpassad parallelltjänstgöring med rutinerad sjuksköterska på en vårdavdelning av allmän karaktär med restriktioner för ensam- och natttjänstgöring
- ? Traineeutbildning finns hos 25 av de 86 av arbetsgivarna som besvarade enkäterna, omfattande 1-1,5 år med rotation inom 3-4 avdelningar, oftast med en mentor närvarande
- ? Parallelltjänstgöringen vid anställning av nyutexaminerade är idag bara 10-12 dagar

Handledarna pekar på följande brister hos de nyutexaminerade:

- 1.att övervaka och utföra behandling i kombination med att hantera apparatur och utrustning,
  - 2.att informera och undervisa patienter,
  - 3.att fungera som arbetsledare
- 
- ? Handledarna menar dock att de nyutexaminerade har en handlingsberedskap att lära och utvecklas och fungerar väl i sitt yrkeskunnande, i vilket även studenterna instämde.
  - ? De nyutexaminerade känner sig osäkra i en arbetsledande funktion och i att hantera yrkesrollen

Vi vill dock visa på andra alternativ som i likhet med många andra arbetsplatser som rekryterar nytexaminerade och som ställer stora krav på arbetsgivaren:

- ? Förläng parallelltjänstgöringen väsentligt
- ? Låt parallelltjänstgöringen innehålla mera handledning och praktik i medicin, kirurgi, farmakologi och sjukdomslära
- ? Mentorprogram, gärna där seniorsjuksköterskors erfarenhet kan tas tillvara
- ? Traineeprogram
- ? Arbetsledarutvecklingsmöjligheter, eftersom en grundutbildning inte förutsätter att någon är färdigutbildad för en arbetsledande roll
- ? Karriärutvecklings program
- ? Specialistutbildning som påbyggnad idag, 40 poäng
- ? Sist men inte minst viktigt en möjlighet till ständig kompetensutveckling eftersom både den vetenskapliga och medicinska utvecklingen går så fort.

Reservation anfördes av Heléne Jäderlund Eckardt (fp) och Ewa Samuelsson (kd) enligt följande.

Äldreomsorgsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta att

1. i huvudsak godkänna stadsledningskontorets förslag till beslut
2. därutöver anför

Socialstyrelsens undersökning 2001 angående nytexaminerade sjuksköterskors yrkeskunnande och kompetens i förhållande till hälso- och sjukvårdens behov visar på områden som behöver förbättras.

Vi ser positivt på förslaget om en AT-tjänstgöring för sjuksköterskor och ett gemensamt kunskapsprov som kan ge legitimation. Det är viktigt som stadsledningskontoret påpekar att AT-tjänstgöringen bör innefatta den allt mera omfattande hemsjukvården och även äldreomsorg. Genom AT-tjänstgöring kan också mycket av "tyst kunskap" överföras. Det är dock viktigt att en sjuksköterska som fullgör sin AT-tjänstgöring precis som läkarna får lön under tjänstgöringstiden.

Genom ädelreformen överfördes ett stort antal s.k. långvårdsplatser från landstinget till kommunen vilket medfört att man inom kommunal hälso- och sjukvård haft stor anledning att diskutera och tydliggöra sjuksköterskans roll där.

Behovet av fler sjuksköterskor vid stadens äldreboenden är fortfarande stort och under kommande år behöver fler nyanställas. Det är viktigt att det traineeprogram för sjuksköterskor som staden har påbörjat skall fullföljas och vidareutvecklas.